

G e a n d e w e i

De schreeuw van
de tank van Stonne

Geloofswaarheden en
geloofswaarden

Protestantse
Kerk

In Memoriam
Kees de Kort

houtsnijwerk: Roel Visser, foto: Willem Wilstra

De scheppingsdagen: Dag 4

Column René Romijn

Schreeuw

In de Franse Ardennen ligt het dorpje Stonne. Bovenop een heuvel met prachtig uitzicht naar alle kanten. Een panoramische 'view' dus. En juist dat is het noodlotig geworden. In de eerste dagen van de Tweede Wereldoorlog werd dit dorpje namelijk in vier dagen tijd zeventien keer 'veroverd', afwisselend door de verschillende legermachten. Omdat het zo'n mooi strategisch uitzichtpunt was. Dat was gemiddeld vier keer 'heen en weer' per dag. Na die vier dagen stond er geen steen meer op de andere. Compleet verwoest. Of dorpingen het hebben overleefd weet ik niet. Waarschijnlijk 'mort pour la patrie' (gesneuveld voor het vaderland). Of was dat alleen weggelegd voor soldaten?

Mensen richtten gemakkelijk verwoestingen aan. Dat zag je al in de tijd van Jozua, dat zie je nu weer in Oekraïne. Tja, 'heuvels' moeten nu eenmaal veroverd worden en dan vormen mensen maar een lastige sta-in-de-weg.

Aan de voet van deze heuvel stond, toen wij daar waren, een wielrenner in kleurig tenue uitgebreid te telefoneren. Ik zeg uitgebreid, want hij stond er al toen wij die heuvel gingen beklimmen en hij stond er nog toen wij na enige bezichtiging van het uitzicht rondom weer naar beneden kwamen. Zo te horen was het een geanimeerd gesprek, maar goed, wij verstaan niet al het Frans. Oog voor de geschiedenis had hij zo te zien niet.

Ook onder aan die heuvel stond een oude tank uit de Tweede Wereldoorlog. Als monument. Die sprak geen woord en toch riep hij wat. Eén bonk staal met een enorme loop, rupsbanden en zware bepantsering. Stilgevallen oorlogsgeweld in een verder vredig landschap. Voor nu. Hij bulderde niet met granaten uit die loop en zijn pantserwielen ratelden niet. Hij was al lang stilgevallen. En toch riep hij wat. Had ik wel oren om te horen dat ik hem niet verstond? Was hij een roepende in mijn woestijn? 's Nachts rommelde de donder en toen verstond ik hem opeens. Zeventien keer dezelfde schreeuw ingeleid door de bliksem: 'Wanneer zal ik eindelijk voorgoed mogen zwijgen?'

René Romijn uit Drachten is gepensioneerd docent godsdienst

Meditatie De paradox van dienen en ontvangen

Gelukkig wie wonen in Uw huis. Gedurig mogen zij U loven. (Psalm 84:5)

door Reinder de Roos

Geluk! Wat is nou geluk? Wat zorgt ervoor dat je gelukkig bent/wordt? Een poosje terug mocht ik met een groep ouderen hierover nadenken. Volgens hen zat geluk in vrijheid, gezondheid, liefdevolle mensen om je heen en een dak boven je hoofd.

Ik liet een reclame zien van de Staatsloterij. In die reclame werd gesuggereerd dat een grote boot je gelukkig maakt, of een eigen zwembad bij huis, of een snelle dure auto. Dat is wat de maatschappij ons voorhoudt. En vooral de reclamewereld. Het bezit van bepaalde producten zou maken dat je gelukkig wordt. Eindelijk die nieuwe auto, die nieuwe droomkeuken, die verre droomvakantie. Dáár wordt je gelukkig van! Het is alsof 'gelukkig zijn' misbruikt wordt om producten aan de man te brengen. Daar zouden mensen gevoelig voor zijn.

Misschien mag ik 'gelukkig zijn' ook gebruiken om Gods boodschap aan de man te brengen. De Psalm zegt niet 'gelukkig wie wonen in een duur huis, of mooi huis, of groot huis.' Nee, er staat: *in Uw huis*. Mensen zijn gelukkig als ze wonen in Gods huis. Gelukkig wie wonen in de tempel, oftewel de plaats waar God tussen de mensen wil wonen. Als je daar mag wonen, als jij je daar thuis mag voelen, ervaar je het ware geluk. Zo zegt de dichter van de Psalm. Het is zelfs beter om op de drempel van Gods huis te zijn, dan te wonen in de tenten van de goddelozen. Dus het is beter om buiten te wonen met zicht op God, dan een dak boven je hoofd te hebben ver bij God vandaan.

En als we de wereld mogen geloven, moeten

we toch streven naar geluk? Wij mogen het ware geluk ervaren als we dichtbij God mogen zijn. Geldt dat nou voor als we eenmaal dit tijdelijke leven moeten verruilen voor het eeuwige? Ja, dat geloven wij. Dat we dan bij God zullen zijn.

Maar is dat ook in dit leven mogelijk? Dat we nu al dicht bij God mogen leven? God woont niet meer in een tempel op deze wereld. Tenminste, niet in een tempel die van stenen is gebouwd. En ook niet in een kerkgebouw, al mogen we hem daar wel af en toe ontmoeten. Is God dan nog wel in deze wereld? Verblijft hij dan nog wel te midden van de mensen? Paulus schrijft aan de Korintiërs dat ons lichaam een tempel is voor Gods geest, de Heilige Geest.

God wil met Zijn geest in ons komen wonen. Dus: als u het ware geluk zoekt moet u ernaar streven om u te laten vullen met de Heilige Geest. Pinksteren ligt al een poosje achter ons, maar we mogen ons elke dag laten vullen met Gods geest om ook vanuit de Geest te mogen leven. Elke ochtend mogen we vragen of God met Zijn geest ons wil vullen en de hele dag met ons mee wil gaan. Dan mogen we net als Henoch wandelen met God omdat we dan nauw met Hem verbonden zijn.

Dat is het ware geluk waar heel de wereld naar op zoek is. Dan kun je zelfs gelukkig zijn zonder al die bezittingen die de wereld ons voorhoudt. En misschien kun je dan zelfs geluk ervaren als je ziek bent, alleen bent, geen werk hebt, gevangen zit of in armoede leeft.

Reinder de Roos is kerkelijk werker van de Prot. Gem. Dokkum-Aalsum-Wetsens

De nummers 12 t/m 16 zijn edities voor drie weken

Leesrooster

Week 37, 11 t/m 17 september

zondag	Lucas 15:1-10
maandag	Lucas 15:11-32
dinsdag	Psalm 142
woensdag	1 Koningen 16:23-34
donderdag	1 Koningen 17:1-16
vrijdag	1 Koningen 17:17-24
zaterdag	1 Koningen 18:1-15

Week 38, 18 t/m 24 september

zondag	1 Koningen 18:16-29
maandag	1 Koningen 18:30-46
dinsdag	1 Koningen 19:1-9a
woensdag	1 Koningen 19:9b-21
donderdag	Psalm 128
vrijdag	Lucas 16:1-9
zaterdag	Lucas 16:10-18

Bij de foto op de voorpagina: Houtsnij kunstenaar Roel Visser (1928-2012) uit Drachten maakte ooit zes panelen over de scheppingsdagen. In deze zomerserie nu dag 4: over Genesis 1 14 - 19 'En God zei: 'Ik wil dat er lichten aan de hemel komen. Die zullen verschil maken tussen de dag en de nacht. En ze zullen aanwijzingen zijn voor de mensen. Ook zullen ze zorgen voor seizoenen, dagen en jaren. De lichten moeten aan de hemel staan en licht geven op de aarde.' Wat Hij zei, gebeurde. God maakte de twee grote lichten. Het grote licht moest overdag schijnen, het kleine licht 's nachts. Ook maakte Hij de sterren. God zette de lichten aan de hemel om licht te geven op de aarde. Ze moesten verschil maken tussen de dag en de nacht, en tussen licht en donker. En God zag dat het goed was. Toen werd het avond en weer ochtend: de vierde dag was voorbij.

Week 39, 25 september t/m 1 oktober

zondag	Lucas 16:19-31
maandag	Psalm 131
dinsdag	1 Koningen 20:1-12
woensdag	1 Koningen 20:13-22
donderdag	1 Koningen 20:23-34
vrijdag	1 Koningen 20:35-43
zaterdag	Lucas 17:1-10

Een viertal predikanten verzorgt in de vrijdagse editie van *Nieuwsblad Noordoost Friesland* een wekelijkse column getiteld *Mijmerij*. De predikanten zijn dankbaar voor de geboden kans om een breed lezerspubliek te kunnen bereiken. En soms zijn de columns een opstapje voor een artikel. Zoals nu. Een artikel mag wat meer woorden bevatten dan een column.

door ds. Herman F. de Vries

Woorden

Juist die woorden kunnen een probleem vormen. Sommige mensen horen het liefst een lange preek of lezen een dik boek. Anderen houden het bij een magazine waarin korte artikelen staan of luisteren naar een verhaal dat liever niet langer duurt dan vijf minuten. Jezus houdt een lange Bergrede en de Bijbel is een dik boek. Geloofsbelijdenissen zijn bedacht en geschreven om samenvattende geloofsinhouden te onderwijzen en te delen. Zo'n geloofsbelijdenis is vaak eeuwen geleden geschreven. Nieuwe tijden vragen om nieuwe formuleringen, maar dat blijkt lastig te zijn.

Denk aan een nieuwe Bijbelvertaling. Daar zijn tientallen geleerden vele jaren mee bezig, terwijl inhoudelijk niets aan de tekst verandert. Een geloofsbelijdenis vertalen is geen probleem, haar inhoudelijk aanpassen wel. Hoe groter de groep, hoe moeilijker het wordt om het eens te worden over nieuwe inhouden en betekenissen. Er zijn ook kerkelijke gemeentes waarvan de leden hun eigen geloofsbelijdenis mogen schrijven. Als je een groep mensen verzamelt die daarmee akkoord gaat, dan is de vrede bij voorbaat getekend en kan dit prima werken.

Een dergelijke bij-voorbaat-afspraken kent de Protestantse Kerk niet. In het kerkelijke PKN-leven gaan belijdenissen en woorden aan ons bestaan vooraf en dient hiermee ingestemd te worden als je toe wilt treden tot de gemeenschap en in die gemeenschap ook wilt functioneren. Dat maakt veel duidelijk, maar begrenst natuurlijk wel.

Vrede

Met het woord vrede kom je terecht in een dimensie die ieder mens zoekt. Woorden kunnen tot verzoening leiden, maar ook tot strijd.

Een geloofsbelijdenis bestaat uit een aantal woorden die van belang zijn. Woorden zijn nodig om voor jezelf en elkaar helder te krijgen wat het doel is van jouw leven en de keuzes die je daarin maakt.

Maar woorden beperken ook. Het verwoorde geloof van de één hoeft nog niet het geloof van de ander te zijn. Zo kunnen levens uiteengaan. In het ergste geval ontstaat een woordenstrijd. Mijn waarheid werkt immers wel voor mij, maar iemand anders kan een andere waarheid hebben die goed voor hem of haar werkt.

Waarheden worden vaak geuit in de vorm van overtuigingen en uitspraken waar een bepaalde theorie aan ten grondslag ligt. Een waarheid hoeft niet veel anders te zijn dan een waarde, maar toch klinkt een waarde wat vriendelijker en ruimer dan een waarheid. Ruimte is iets wat wel nodig is om het vol te kunnen houden met elkaar.

Ook ruimte is natuurlijk een woord dat net zo kan beperken als ieder ander woord. Wij zoeken echter een ruimte die onze woorden overstijgt. Een ruimte kan veilig voelen voor de één en onveilig voor de ander. Een crimineel wordt weggestopt in een ruimte, waardoor de samenleving zich veiliger gaat voelen, al is het de vraag of ware veiligheid hiermee geboden en gevonden is. Titus Brandsma vond zijn vrijheid juist in een gevangenis en schreef: *'Ik ben gelukkig in mijn leed, omdat ik het geen leed meer weet, maar 't alleruitverkorenst lot, dat mij vereent met U, o God.'* Jezus verkondigt Zichzelf als waarheid en is tegelijk de Vrededorst.

Waarden

In een kerkelijke gemeente zoeken mensen de waarheid en dus de ware weg die niet dood loopt. Maar mensen houden het vol als zij on-

derweg waarden ontmoeten als verdraagzaamheid, vriendelijkheid, vrijheid en respect. De Farao geselde en prentte zijn volk en zijn vijand zijn waarheid in. Het zal moeten blijken of onze waarheden, ook in onze kerkelijke gemeentes, gevuld zijn met waarden die de mens niet verzwakken, maar juist versterken.

Een mooie Bijbeltekst in dit verband is Romeinen 14:17: *'Het Koninkrijk van God is geen zaak van eten en drinken, maar van gerechtigheid, vrede en vreugde door de Heilige Geest.'* Er werd - en wordt soms nog - een strijd gestreden om eten en drinken. Wat is rein en wat is onrein? Wat laten wij toe in onze gemeente en wat past niet? Over welke formuleringen, welk beleid wordt gesproken en gestreden? Wat besluiten wij wat als waarheid in onze gemeentes de komende jaren leidend gaat zijn? Of leven wij samen veilig in een heilige en geestelijk gezonde sfeer waarmee de Vrededorst ons elke nieuwe dag probeert te zegenen?

Soms zijn mensen afgehaakt van een kerkelijke gemeente, vanwege de woorden die gezegd en gedeeld werden en die niet overeenkwamen met de woorden die 's zondags gezongen werden. Zoeken wij waarheden, of waarden die als waarheid voor de mensheid moeten gaan functioneren? Heeft het ook met hoofd of hart te maken? Met wet of Geest? Kunnen we deze vrede en veiligheid dan alleen in een kerk vinden? Nee, ook elders is dit mogelijk. Dat blijkt ook wel, als christenen soms beschaamd staan over de zegen die zogenaamde niet-gelovigen uitstralen. Waarheden verkondigen wij. Waarden dragen wij uit. Het gaat niet om het één of het ander. Zijn onze waarheden het waard gebleken om bezongen en geleefd te worden?

ds. Herman F. de Vries is predikant van de Protestantse Gemeente Dokkum-Aalsum-Wetsens en redactielid van *Geandewei*

Mensen houden het vol als zij onderweg waarden ontmoeten als verdraagzaamheid, vriendelijkheid, vrijheid en respect.

Geloofsgetuige

Viktor Emil Frankl

'Het leven wordt niet ondraaglijk door de omstandigheden, maar door het gebrek aan zin en doel'

* 26 maart 1905, Wenen
† 2 sept. 1997, Wenen

Viktor Emil Frankl, 25 jaar geleden overleden, was een vurig pleitbezorger van het zoeken naar doelen om voor te leven. Met recht van spreken, gezien zijn succes als psychotherapeut, daarna bovendien als Joodse overlevende van het getto van Teresienstadt en drie concentratiekampen. Al heel jong werd de Weense ambtenarenzoon, dankzij een grote leergierigheid, psychiater en neuroloog. Hij had ook al vroeg een eigen theorie: de 'logotherapie'. Daarover onderhield hij contact met Freud en Adler, toen beroemde psychiaters. Op hun inzichten borduurde hij verder. Zijn werk onder Oostenrijkse scholieren trok de aandacht, omdat hij met succes een golf van suïcide wist in te dammen. Later kreeg hij een heel paviljoen met suïcidale patiënten onder zijn hoede waar hij tussen 1933 en 1937 wel drieduizend vrouwen per jaar behandelde. Onder het naziregime wist hij in het laatste ziekenhuis in Wenen dat nog voor Joden open was, mensen te redden uit het 'euthanasieprogramma'. Eenmaal zelf in de kampen hield hij zich staande door zich te concentreren op zijn vak. Ook daar behandelde hij suïcidale medegevangenen. Waarom was hij met zijn zwangere vrouw Wenen niet ontvlucht? Op een dag op bezoek in het ouderlijk huis liet zijn vader een marmeren inscriptie zien die was gered uit een verwoeste synagoge. Er stond op: 'Eert uw vader en uw moeder'. Zijn echtgenote en bijna alle familieleden kwamen om het leven. Hij overleefde en werd hoogleraar en een veelgevraagd spreker. Met steun van zijn tweede echtgenote kwamen tientallen publicaties tot stand, veelvuldig vertaald. Maar het beroemdste bleef zijn boek uit 1946: *De zin van het bestaan*, waarin hij zijn kampervaringen verbond met de 'logotherapie'. Hij bedacht de term 'Zondagsneurose'. Veel mensen zag hij na hun werkweek depressieve gevoelens krijgen, aangestaard door de leegte van hun leven, door hun 'existentiële vacuüm'. Heeft ons leven dan zin? Die vraag moest worden omgedraaid. Wat verwacht 'het leven' van mij? Wie of wat wacht misschien wel op mij? En we zouden moeten ophouden om geluk na te jagen. Zijn psychotherapie was er in elk geval niet op gericht mensen gelukkig te maken, maar om mensen te helpen om zelf om te gaan met de uitdagingen van het leven.

Hoeveel heeft dit koppige geloof in de mogelijkheid van een betekenisvol leven te danken aan de Schriften van het volk dat Freud, Adler en Frankl heeft voortgebracht?

Harmen Jansen

Byldspraak - Willem Wilstra Harmke - Rhode

Dizze simmer hawwe hûndert skriuwers in ferhaal ferteld op moaie aparte plakjes yn 'e provinsje om bewenners as foarbygongers te amusearjen. *Uitgesteld geluk - Utsteld lok*, hjitte dat evenemint. Myn eigen ferhaal jout nei safolle jier my ek dat gelok. En dat kaam troch it lêzen yn 'e Bibel oer hoe wûnderlik Petrus frij kaam út 'e finzenis.

Doe't ik sechstjin jier wurden wie mocht ik it seegat út. Jonger mocht nammentlik net, mar in healjier fan te foaren wie ik al wol dwaande om myn papieren en klaaiing byinoar te krijen. In grutte seesek (plunjeseke), like grut as ik sels wie... In paspoart en meunsterboekje (seemanspaspoart), dêr't sels de hantekening fan de boargemaster en dy fan ús heit yn moast. Keuringstimpels en in pokkebriefke (it be-

wiis fan faksinaasje tsjin pokken). Oare spuiten wiene doe net oan 'e oarder, wylst wy wol de wide wrâld yngongen.

Wy makken in protte reizen nei lannen yn it Middellânske Seegebiet en kamen sa ek yn havens dy't ik út 'e Bibel wol koe. Soks is my myn libben lang bybleaun. Hichtepunten wiene wol Haifa, Byblos (dat is Beiroet), Malta en Cyprus. Hjir wie it spannend, want nachts waarden wy folge troch in marineboat sûnder ljochten. Hjir wie oarloch.

Myn earste skip wie spiksplinternij en ik kaam yn Rotterdam oan board. De earste reis wie nei Napels (Italië) mei de Vesuvius op 'e eftergrûn.

Sa'n nij skip moast binnen it jier wer op 'e werf komme foar in garânsjebeurt. Dat krap in jier letter mocht ik in pear dagen nei hûs yn Drachten. Alles wie frjemd foar my, dat ik belle moai oan by de foardoar. Myn suster Harmke die iepen. Har mûle foel iepen en se kletste de doar wer ticht! Ik hearde dat sy sei: 'Mem! Der stiet in frjemde fint by de doar!' Gelokkich wie mem o sa bliid. Ik hie myn komst net oankundige...

Dizze ûnderfining kaam by my boppe doe't wy de Bibel liezen út Hannelingen 12: 12-16. Dy tekst is my op it liif skreaun.

Geandewei Kerkblad voor de Protestantse Kerk in Fryslân

Hoofdredacteur: Arjen Bakker
Romptastrjitte 15, 9036 PK Menaam
T. (0518) 750 276

Advertenties: J. Hoogenboom
T. (050) 4091204
E: info@hoogenboom-communicatie.nl

Kopij voor het algemene deel:
Uiterlijk 15 dagen voor verschijnen
naar redactie@geandewei.nl

Vormgeving, druk, post- en digitale abonnementen:
Dekker Creatieve Media en Druk,
E: administratie@geandewei.nl

'Broeder zon'

Wat heeft de zon in augustus veel geschenen! De zoonanbidders hebben wat dat betreft een fantastische maand gehad. Over 'zoonanbidders' gesproken: wij moeten de zon niet aanbidden.

door dr. Jan Dirk Wassenaar

In de ogen van de schrijvers van de Bijbel is de zon een schepping van God: Genesis 1: 14-19 laat overduidelijk weten dat de hemellichamen door Hem gemaakt zijn. De zon en de maan, voorgesteld als grote lichten, zijn ooit als lampen aan het hemelgewelf opgehangen om licht te geven op de aarde.

Het genoemde gedeelte uit Genesis geldt als kritiek op het toenmalige aanbedding van de zon in het Nabije Oosten. Daartegenover zegt de auteur van Genesis: de zon is een schepping van God. Niet meer. Ook niet minder trouwens. Men moet dus voor God neerknien, niet voor de zon (Deuteronomium 17: 3; Ezechiël 8: 16). Toen Israël toch een vorm van zonnecultus ging aanhangen, brak de profetische oppositie los (2 Koningen 23: 5-11). Wel zong Israël zonneliëden, maar steeds ter ere van de Schepper (Psalm 19: 5-7; 104: 1; vgl. 1 Korintiërs 15: 41).

De dichter van Psalm 84 gebruikt aan het slot van zijn lied de zon als metafoor voor God, wat in de Bijbel uniek is. Hij spreekt over zijn verlangen naar de Zon, die warmte en licht geeft. Vermoedelijk vermeed men aanvankelijk deze zon-metafoor, vanwege het gevaar van de zonnecultus. In later tijd lag dit wellicht minder gevoelig, zoals de schrijver van *Oden van Salomo*, een verzameling christelijke gebeden en liëden uit ongeveer 80 tot 120 na Christus, laat zien: hij spreekt over de Heer als zijn zon.

Beeld van het hemelse licht

De zon is onder meer beeld van het hemelse licht. Let wel: beeld. Ze verwijst naar het Licht dat het zonlicht overstijgt. Haar taak houdt dan ook op aan het einde der tijden, wanneer Gods heerlijkheid alles en allen zal omgeven (Jesaja 60: 19; Openbaring 8: 12, 9: 2) In de beschrijving van het nieuwe Jeruzalem is de zon overbodig; alle licht dat nodig is, geeft God zelf (Openbaring 21: 23; 22: 5).

De zon leent zich er ook voor om aan te geven wie Jezus Christus is: bij de verheerlijking op de berg straalt Zijn gelaat als de zon. Prachtig is de omschrijving van het gelaat van de menszoon dat Johannes in Openbaring aanschouwt: *'Zijn gezicht schitterde als de felle zon.'* (1: 16; vgl. 10: 1) Nog iets: de rechtvaardigen zullen in het Koninkrijk van God stralen als de zon. De zon verwijst naar de nieuwe tijd, wanneer dat Koninkrijk in volheid doorbreekt. (Matteüs. 13: 43; vgl. Richteren 5: 31). In die vergelijkingen geldt de zon als symbool van overwinning op het kwaad, het donker, de nacht. De profeet Maleachi kondigde al aan dat op de dag van de Heer 'de zon die gerechtigheid brengt' opgaat voor degenen die Gods naam vrezen (4: 2 / 3: 20).

Overigens: de Vroege Kerk heeft Jezus Christus in die zon die gerechtigheid brengt, herkend.

Ik schreef: in het nieuwe Jeruzalem is de zon overbodig. Tot die tijd zijn wij dankbaar voor de zon die schijnt, voor 'broeder zon' (Gezang 400:2, Franciscus van Assisi). Wij zijn ook dankbaar voor 'de zon die gerechtigheid brengt'. Met het oog op Jezus' uitspraak 'Ik ben het licht voor de wereld' (Johannes 8: 12) schreef Ambrosius van Milaan († 397): 'Wat de zon is voor de uiterlijke kosmos, is Christus voor de wereld'. Onderweg naar het nieuwe Jeruzalem zingen wij:

*Wees Gij de zon van mijn bestaan,
dan kan ik veilig verder gaan,
tot ik U zie, o eeuwig licht,
van aangezicht tot aangezicht.
(Gezang 437: 3 / Lied 834: 3)*

*dr. Jan Dirk Wassenaar is predikant van de
Protestantse Gemeente Hellendoorn
en een vaste medewerker van Geandeweï*

*Ontleend aan: dr. C.J. den Heyer en dr. P. Schelling,
Symbolen in de bijbel. Woorden en hun betekenis,
Uitgeverij Meinema, Zoetermeer, 2000*

Projectkoor Noord-Nederland komt voor de derde keer samen

Na twee succesvolle projecten komt er voor de derde keer een Noord-Nederlands Gemengd Koor. Dirigent Harold Kooij en pianist

en organist Hendrik van Veen nodigen alle geëfdende goede zangers en zangeressen uit om mee te doen. Na vier repetities op zaterdagochtend in Hoozeveen - Hoofdstraatkerk, 24 september, 8 oktober, 19 november en 14 januari - volgen drie concerten: op 21 januari een Nieuwjaarsconcert in de Grote Kerk van Steenwijk i.s.m. het Groot Mannenkoor Noord-Nederland van Martin Mans, op 11 februari in De Oase in Drachten en op 11 maart in de Hoofdstraatkerk in Hoozeveen. Mee-doen kost eenmalig 65 euro, dat is inclusief de bladmuziek in een zangmap en in PDF voor thuis, plus een MP3 van de eigen zangpartij. Aanmelden via nngkoor@gmail.com, o.v.v. voor- en achternaam en stemsoort.

Regionale seizoenstart tieners

In de avond en nacht van zaterdag 24 september op zondag 25 september gaat het gebeuren! Dan wordt de eerste regionale seizoenstart gehouden voor de tieners van het voortgezet onderwijs t/m 16 jaar.

Regionale seizoenstart? Ja! Al een aantal jaren werken de dorpsgemeenten boven Dokkum samen om elkaar te ondersteunen bij het gemeentewerk. De afgelopen coronajaren was het echter niet mogelijk hier een praktische uitvoering aan te geven. Inmiddels kan dat wel en dat heeft geleid tot een gezamenlijke seizoenstart voor de kerkelijk betrokken tieners.

Ik zal niet alles verklappen, maar wel iets om de nieuwsgierigheid te prikkelen. Van zaterdagmiddag 17.00 uur t/m zondagochtend 11.00 uur is er voor de tieners een actieve avond met sport en muziek, slapen we in tenten houden we 's ochtends een aansprekende viering. De locatie houden we nog even geheim net als de rest. Wel vragen we een eigen bijdrage van 10 euro pp om dit mogelijk te maken. Meer informatie volgt, maar houd zaterdagmiddag 24 september en zondagochtend 25 september vrij!

O ja, de samenwerkende gemeenten voor dit event zijn: PG Anjum, PG EE-Oostrum-Jouswier, PG Metslawier-Niawier, PG Nes-Wierum, PG Hantum c.a., PG Ternaard, Gereformeerde Kerk Morra-Lioessens, PG Oosternijkerk, PG Holwerd, PG Paesens-Moddergat en PG Engwierum.

Namens de voorbereidingsgroep
ds. Geert van Wieren

Diversen

Tsjerkepaad wordt afgesloten in de Grote Kerk van Hindeloopen

Het seizoen van Tsjerkepaad, de jaarlijkse zomerse openstelling van ruim 250 Friese kerken, wordt op zaterdag 17 september afgesloten in de Grote Kerk van Hindeloopen. De deuren gaan open om 13.30 uur. Om 14.00 oopent voorzitter ds. Gerrit Groeneveld de bijeenkomst met een terugblik op het seizoen. Verder is er muziek van het melodisch slagwerkensemble van CMV Bolsward, orgelspel door Henk van den Berg en presentaties over de kerk door Aafke Nicolai en over de scheepvaart en Hindelooper klederdracht en gebruiken door Janny Zweed. Om ongeveer 16.00 uur begint de nazit en is er gelegenheid om de kerk te bezichtigen. De toegang is gratis.

Cursus Theologische Vorming in Buitenpost begint 27 september

De Cursus Theologische Vorming voor Gemeenteleden (TVG) in Buitenpost begint weer. De eerste lesperiode loopt van dinsdag 27 september tot en met dinsdag 6 december 2022, de tweede van dinsdag 17 januari tot en met dinsdag 28 maart 2023. Op twintig middagen (vanaf 14.00 uur) krijgen de deelnemers een gevarieerd lesprogramma aangereikt door theologen en predikanten, elk vanuit hun eigen specialisme. De vakken zijn (over het jaar verdeeld): Oude Testament, Nieuwe Testament, Jodendom, Geloofsvragen/dogmatiek, Kerkgeschiedenis, Bijbelse theologie, Wereldgodsdiensten (m.n. islam), Ethiek. De locatie is kerkelijk gebouw De Schakel in Buitenpost, deelname kost 190 euro voor twintig middagen met twee lessen van elk 75 minuten. Wie meer informatie wil of zich direct wil aanmelden kan contact opnemen met coördinator Roel Ruben (06) 281 24 828 of r.ruben@upcmail.nl.

Vluchtelingentent beschikbaar voor kerstcampagne Geef licht

Denk je vluchtelingenkinderen in Griekenland, dan komt al gauw het beeld van een vluchtelingentent in je op. In de kerstcampagne Geef licht van Kerk in Actie staat daarom zo'n tent centraal: als symbool voor kinderen die onderdak zoeken en verlangen naar een beter leven. Gemeenten die een concert of jongerenevent organiseren, kunnen tot 16 september een gratis vluchtelingentent bestellen. Dat kan via zingenindekerk.nl/kerst2022

Actueel

De Wereldraad van Kerken

'De Liefde van Christus beweegt de wereld tot verzoening en eenheid.' Dit getuigenis is het leidende motief voor de Algemene Vergadering van de Wereldraad van Kerken die D.V. gehouden wordt in Karlsruhe, Duitsland van 31 augustus t/m 8 september. door ds. Dirk Lof

Het is de elfde sinds de oprichting van de Wereldraad van Kerken in 1948. Ik bezocht ooit - in december 1975 - de vijfde, in Nairobi, Kenia. Ik was toen nog maar een paar maanden predikant en wilde mijn predikantschap in oecumenisch perspectief zetten. Daarom meldde ik mij als gast.

Als u dit leest zal is de vergadering gaande en zal er wel wat meer publiciteit zijn, maar tot nu toe (ik schrijf dit op 22 augustus) is het nog stil. De oecumene leeft niet zo en in onze kerken wordt er niet echt met spanning uitgekeken naar wat er uit deze grote vergadering zal komen.

Vierduizend mensen

Het is wel een grote vergadering. Achthonderd gedelegeerden van de 350 lidkerken in 120 landen worden er verwacht, maar er komen al met al wel vierduizend mensen: naast de afgevaardigden medewerkers, waarnemers, gasten etc.

De Rooms-Katholieke Kerk is groter dan al die 350 kerken bij elkaar. Zij is geen lid van de WRK maar toont wel grote betrokkenheid. Er is in de christenheid echter ook nog een grote menigte van misschien wel vijfhonderd miljoen christenen die zich helemaal niet aansluiten bij deze Wereldraad, omdat zij zich er niet in herkennen. Dan moet je denken aan die onoverzichtelijke massa van onafhankelijke kerken, Pinksterkerken en evangelische kerken. Ook heb je de Communion of Reformed Churches die wel 230 lidkerken heeft in 108 landen, maar min of meer in oppositie is tegen de WRK.

Waar moet het heen?

Zo'n Algemene Vergadering wordt om de zeven jaar gehouden. Zij heeft allerlei taken als het gaat om benoemingen van bestuurders, maar het is ook de bedoeling dat zo'n vergadering aangeeft waar het heen moet de

komende zeven jaren. Er is altijd dat streven naar die 'Ene, Heilige, Apostolische Kerk'. Daarom wordt er zoveel werk gedaan om op het punt van de leer, de kerkorde en de sacramenten de verschillen te overwinnen. Maar naar buiten toe is er dat gezamenlijk dienstbetoon in een wereld waar zoveel noden zijn. Ook is er altijd die inspanning om tot een verstandhouding te komen tussen de godsdiensten en culturen.

Een mond vol

Het getuigenis van deze Algemene Vergadering - 'De Liefde van Christus beweegt de wereld tot verzoening en eenheid' - is een hele mond vol. Natuurlijk is elke vrome ziel het er hiermee eens, maar ik vind het wel wat massief.

Het getuigenis van de vijfde Vergadering - die ik dus bijwoonde - stond in het teken van de woorden 'Jezus Christus bevrijdt en verenigt'. Ook zo'n mond vol. Dat is toch de invloed van Amerikanen, denk ik. Terugziend op die Vergadering mag ik wel zeggen dat het een hele ervaring was. Terugziend moet ik ook zeggen dat ik er méér mee had moeten doen en er meer bij betrokken moeten blijven. Het is zulk geweldig werk wat er gebeurt, uitgaande van Geneve, Zwitserland, het hoofdkantoor.

Dat streven naar zichtbaar maken van die 'Ene, Heilige, Apostolische Kerk' heb ik nooit echt bij mezelf terug gevonden. Laat die maar onzichtbaar blijven. Is dat geestelijke luiheid? Mijn invulling van oecumene is dat ik mij alsmaar geoefend heb om elke andere christen, van welke kerk dan ook, uitnemender te achten dan mijzelf in zijn/ haar volharding en geloof.

Dat is te weinig, maar het bewaart wel wat voor geestelijke luiheid.

ds. Dirk Lof uit Leeuwarden is emeritus-predikant. Hij is momenteel consulent bij prot. wijkgemeente De Fontein in Leeuwarden

In Memoriam Kees de Kort

De Dick Bruna van de Bijbel is overleden

'Kees de Kort is de Dick Bruna van de Bijbel'. Dat zegt directeur Rieuwerd Buitenwerf van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap (NBG) naar aanleiding van het overlijden van De Kort op 19 augustus. 'De Kort was de eerste Nederlandse kunstenaar die de Bijbelverhalen illustreerde met moderne twintigste-eeuwse kunst. Hij leverde een uitzonderlijke prestatie op het snijvlak van religie, kunst en cultuur.'

De Kort is 87 jaar geworden. Hij werd zijn leven lang gefascineerd door de Bijbelverhalen. „Met zijn illustraties heeft hij de kennis van en over de Bijbel een grote impuls gegeven”, aldus Buitenwerf. „Talloze kinderen in Nederland en wereldwijd – in gelovige en niet-gelovige gezinnen – kregen via zijn werk de Bijbelse verhalen mee.”

Voor De Kort was de Bijbel een bron die niet uitgeput raakt en nooit verveelt: „Het schildert heerlijk”, vertelde hij aan het Bijbelgenootschap. „Er speelt zich van alles af in de Bijbel, gebeurtenissen die wij nu ook meemaken: oorlog, honger, ziekte, corruptie, onderdrukking, slavernij.”

De Kort was de bescheidenheid zelf, maar vond het „wel fijn dat de Bijbels die ik heb geïllustreerd, gebruikt worden in talloze gezinnen en kerken.” De Kort voelde geen roeping om met zijn schilderijen iets te verkondigen. Toch betekende het schilderen van Bijbelverhalen veel voor hem: „Het zijn verhalen van vriendschap, van troost, van dat niets ons kan scheiden van de liefde van God.”

Beeldtaal

Kees de Kort was van jongs af geboeid door beeldende kunst. Kunst zag hij in de kerk en in boeken. Hij was opgeleid tot technisch tekenaar en werkte op een kantoor. Maar het werk boeide hem niet; daarom besloot hij op z'n 22e om naar de Kunstacademie te gaan. In 1964 attendeerde een collega hem op een oproep van het Bijbelgenootschap om illustratiemateriaal in te sturen voor een serie Bijbelverhalen voor mensen met een verstandelijke beperking. „Ik heb snel één tekening gemaakt, van Jozef en Maria onderweg naar Bethlehem. Die moest dezelfde dag nog worden opgestuurd. En dié tekening werd gekozen!”

De tekening waarmee De Korts carrière begon

'Wat de Bijbel ons vertelt'

Dat werd het begin van de serie *Wat de Bijbel ons vertelt*, waarvan het eerste deel in 1967 verscheen. De Kort leerde veel van kinderen en schilderde zonder perspectief, met grote, kleurige vlakken. Mensen staan centraal en de emotie is duidelijk van de gezichten af te lezen.

Van *Wat de Bijbel ons vertelt* bevat elk boekje een Bijbelverhaal. De serie sloeg bij een groot publiek aan, ging de hele wereld over en werd in bijna 100 talen vertaald. Naar schatting werden wereldwijd 33 miljoen boeken en boekjes met de illustraties van De Kort verspreid, tot in Lapland, Egypte en Polynesië. In Nederland gaat het om 3 miljoen exemplaren. Kees de Kort werd ook in Duitsland een bekende naam. Ook daar werden miljoen kinderbijbels verkocht met zijn illustraties, onder meer *Meine Bilderbibel*, uitgegeven door het Duits Bijbelgenootschap, en de *Neukirchner Kinderbibel*.

Wat de Bijbel ons vertelt is ook op dia's en grammofoonplaten verschenen en als tekenfilm. Artiesten als Herman van Veen hebben er liedjes bij gemaakt. De serie werd gebun-

deld in de *Kijkbijbel* uit 1992 die misschien nog wel bekender werd dan de losse deeltjes.

Onderscheidingen

De Kort werd meermalen onderscheiden voor zijn iconische werk. In 1992 kreeg hij de Spaanprijs, in 2013 de Anna Vallotton Award (van de UBS, het samenwerkingsverband van de Bijbelgenootschappen) en in 2015 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

In 2019 startte de tentoonstelling *KEES DE KORT/IKONEN: Christelijke feestdagen in beeld*. Deze expositie begon in het Ikonenmuseum in Kampen, verhuisde daarna naar het Bijbels Museum in Amsterdam en was in 2020 te zien in Zierikzee.

Ander werk

Behalve door de Bijbelse verhalen werd De Kort ook gefascineerd door varkens. Ook daarover maakte hij een serie kunstwerken.

De Kort maakte glas-in-loodramen voor o.a. het Pastoraal Centrum Hendrik van Boeijen-Oord in Assen en de Lazarus Kirche in Mühlthal, Duitsland. Samen met zijn zoon Hjalmar maakte hij een drieluik voor Symfora in Amersfoort.

Zijn laatste opdracht kreeg De Kort van paus Franciscus. „Ik mocht twaalf tekeningen maken over het lijden en sterven en de opstanding van Jezus Christus, bestemd voor alle domkerken in Italië. Ik dacht: laat ik het maar doen, dan breekt de *Kijkbijbel* in Italië misschien ook door bij de katholieken.” Toen het klaar was, werd hij uitgenodigd om de paus te bezoeken. „Hij vond het resultaat mooi en was erg vriendelijk.”

bron: Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap

Illustratie 'Op weg naar het Paasfeest' uit de *Kijkbijbel*

VOLGENDE KEER **in** eandewei

Het Koninkrijk van God en het complot

Scriba René de Reuver over het jaarthema 'Aan tafel!' 'Avondmaalstafel loopt door naar leven van alledag'

'Aan tafel!' Dat is het jaarthema 2022-2023 van de Protestantse Kerk. Een jaar lang gaan gemeenten aan de slag met het begrip maaltijd. Dat begint spiritueel en eindigt heel concreet: van bezinning op het heilig avondmaal tot het organiseren van een gemeentemaaltijd en je inzetten voor de voedselbank.

Elk jaar introduceert de Protestantse Kerk een jaarthema voor het nieuwe kerkelijke seizoen. De startzondag is voor gemeenten het eerste moment om met dit thema aan de slag te gaan. Later in het jaar komt het terug in onder andere de kerst- en veertigdagentijd-campagne, en bij evenementen als de Protestantse Lezing.

Inhoudelijke verdieping

Waarom werkt de Protestantse Kerk eigenlijk met een jaarthema? Dat weet scriba ds. René de Reuver: „Met een jaarthema bieden we gemeenten een manier - en meteen ook een focus - om zich inhoudelijk te verdiepen. We ontwikkelen daar allerlei vormen en materialen bij, om gemeentebreed of in kleinere groepen mee aan de slag te gaan. Steeds meer gemeenten werken met het jaarthema, waarbij ze er allemaal een eigen *touch* aan kunnen geven. Zo wordt het thema ook uitgezet: bruikbaar in de volle breedte van de kerk. Door in het hele land met een jaarthema te werken, creëer je eenheid, verbinding. Samen zijn we de Protestantse Kerk. Dat gevoel versterken we door bijvoorbeeld in de magazines *Petrus* en *#protestant* te vertellen over wat er in gemeenten gebeurt. Zo inspireren we elkaar.”

Nog even terugkijken op het vorige thema: Van U is de toekomst...

„Een bijzonder actueel thema. Mooi om te zien hoeveel gemeenten ermee aan de slag zijn gegaan en iets hebben ontdekt van de kracht van dit thema, midden in een tijd

waarin veel onzeker is. In veel gemeenten zijn bijzondere gesprekken gevoerd over de toekomst, en over hoe hoopvol het is om van daaruit te leven. Te weten dat de toekomst van God is, geeft moed en vertrouwen voor het leven van alledag.”

En nu gaan we met z'n allen aan tafel!

„Met de keuze voor dit thema volgen we de visienota van de Protestantse Kerk. Een van de sleutelwoorden hierin is genade. Een plek waar dit heel concreet wordt is de avondmaalstafel waar je brood en wijn ontvangt als genadegaven van God. Die krijg je om vervolgens ook weer uit te delen, heel letterlijk: de beker die je krijgt aangereikt, geef je door. Eigenlijk loopt de avondmaalstafel door naar het leven van alledag, naar de ontmoeting met de ander, met wie je deelt van wat je hebt ontvangen. Het begrip maaltijd blijft ook dan een belangrijke rol spelen. Samen eten is fundamenteel voor een echte ontmoeting, en heel Bijbels. Ga maar na: hoe vaak zat Jezus niet met anderen aan tafel? Ik zeg ook altijd: een kerkgebouw kan niet zonder keuken.”

Bezinning op het avondmaal

Droom eens hardop: wat zie je komend seizoen allemaal gebeuren 'aan tafel' in gemeenten?

„Ik hoop dat veel gemeenten zich gaan bezinnen op het heilig avondmaal: wat vieren we eigenlijk, hoe beleven we het, hoe geven we het vorm? Ik denk dat dat nodig is. Steeds vaker hoor ik dat mensen niet meer zoveel hebben met de sacramenten: te formeel.

Terwijl ze zo fundamenteel zijn voor de christelijke gemeenten. De avondmaalsviering is een concreet beeld van de genade van God, het verdient een revitalisatie. Ik hoop dat er op veel plekken een gemeentebreed gesprek over het avondmaal op gang komt, niet alleen in de kerkenraad, maar ook met jongeren. Als ik verder droom zie ik tafelgesprekken voor me, waarbij gemeenteleden lange tijd met elkaar aan tafel zitten en samen eten wordt afgewisseld met inhoudelijke bijdragen om over door te praten. De Protestantse Kerk maakt hier werkvormen voor.

Ik zie ook buurtmaaltijden voor me, bijvoorbeeld rond thema's als voedselproductie, duurzaamheid, arm en rijk. Je kunt met zo'n activiteit mooi de verbinding leggen met je buurt, door gasten uit te nodigen en een plaatselijke restauranthouder of boer als spreker te vragen. Natuurlijk kun je ook allerlei diaconale initiatieven rond eten bedenken. Zo heeft *Aan tafel!* meerdere lagen: het begint heel spiritueel aan de avondmaalstafel en kan heel praktisch eindigen, bijvoorbeeld bij de voedselbank. Grote gemene deler: we moeten allemaal van genade leven.”

Materialen en werkvormen

Kijk voor allerhande materialen en werkvormen bij het jaarthema op protestantsekerk.nl/jaarthema. Je vindt daar onder meer suggesties voor bijbelstudie, voor gesprekskringen, voor kinder- en jeugdwerk, voor bloemschikken. De site wordt steeds aangevuld.

